

O ŽENSKI IZOBRAZBI. PIŠE
UČITELJICA.*)

Po domači in ljudskošolski odgoji dobi deklica že neko izobraženost. Že pred in med šolsko dobo naučila se je ali dobila je vsaj pojem in podlago o hišnih opravilih nasploh. V kuhinji je gledala mater, kako kuha, marsikaj ji je tudi pomagala; gledala je deklo, kako pomiva, spravlja, pere; tudi njej je morda kaj pomagala. Doma in v šoli učila se je ženskih ročnih del, pletenja, šivanja. A v šoli se je naučila: čitati, pisati, računiti itd. Sploh ima deklica v dvanajstem ali štirinajstem letu ono izobrazbo, na kojoj pozreje lahko zida.

Kaj pa sedaj? Sedaj je prispela ona doba, v koji se mora človek pripravljati za svoj poklic. Za kak poklic naj se pripravlja ženska? Za zakon, za materinstvo? O, to preskrbi že narava. Morda pa za gospodinjstvo? Omenjeno je že bilo, da ima za to že podlago. Gospodinjiti pa, to je odvisno od razmer, v kojih se znajde gospodinja. Kaj pomaga, učiti se kuhati najbolj izbrana jedila, ako potem pride človek v položaj, da nima s čim zabeliti repe ali krompirja! Kaj pomaga, učiti se natanjko, kako se mora krpa ušivati, ako pride človek v položaj, da mora šivati krpo vrhu krpe! Kaj pomaga, učiti se, kako se ta ali oni živež ohrani čez zimo, kako se ta ali oni sadež skuha ali pripravi, da se ga ima čez zimo, če pa pride človek v položaj, da nima še sproti! Gospodinjstvo torej si bo znala urediti vsaka vsaj kolikor toliko umna ženska po svojih razmerah.

*) Od iste marljive sotrudnice smo priobčili letos že članka »Učiteljica na deželi« in »Ženska odgoja«.

Po dokončani ljudskošolski dobi torej ne nastopi doba, da bi se morala ženska pripravljati za zakon, za materinstvo, za gospodinjstvo, kakor mnogi trde, temveč to je ona doba, v koji se mora človek pripravljati za stan, do kojega čuti veselje. Mnogim je učenje igrača, a drugim dela učenje velike težave, bodisi že moškim ali ženskam. Sili se morda dečka k učenju, čeravno mu je to največja težava; a odvrtača se morda deklico od tega, čeravno ji je učenje igrača. Koliko talentov se izgubi, čeravno bi jih narod krvavo potreboval, in to le zato, ker so slučajno ženskega spola! Zakaj bi ne imela ženska pravice, dati svojih talentov na obresti? Zakaj bi jih morala zakopati? Zakaj bi morala ženska opravljati dela njej zoperna, ali še celo škodljiva njenemu zdravju? Spominjam se, kaj nam je profesor pripovedoval v šoli. »Dali so me stariši h krojačem, a bil sem tam samo dva dni, vrgel sem naprsnik in šivanko v kraj ter zbežal v šolo.« Zakaj bi ne mogla storiti ženska kaj takega, če čuti veselje do učenja? Ne! Ona je primorana, sedeti in šivati, čeravno ne čuti nikakega veselja do tega dela, in morda ji sedenje še celo škoduje na zdravju.

Že v šolski dobi sili se deklice vse vprek k ženskim ročnim delom, kakor da bi to res spadalo v človeško odgojo ali pa v občno izobraženost, ne pa v posebno žensko izobrazbo. Marsikdo bo tu opomnil: Česar se človek ni učil, tega ne more znati. Ženska pa mora znati nekaj pletenja, šivanja, sploh ženska ročna dela. Saj ravno ta dela pristojajo njej, ki je šibkejšega telesa ter je že po naravi določena za dom. Kdo bi žensko pošiljal v kamenolome, na morje, zidat poslopja, sploh opravljat dela

presežajoča njene telesne moči? Ona se mora torej učiti del njej primernih. In pa še celo v pričujočem spisu bilo je rečeno, da se deklica nauči tudi v šoli raznih ženskih ročnih del. Res se deklica nauči sedaj v ljudski šoli nekaj ročnih del, ali mnogo boljše bi bilo za njeno zdravje, za šolski pouk, za stvar samo, da bi se deklica naučila tega izven šole, v prostih urah, igraje. Kje in kako? To naj bi bila stvar resnega razmišljanja. Res da se deklica nauči že doma nekoliko gospodinjstva in ženskih ročnih del. Res da je bilo omenjeno, da to že nekako zadostuje ženski; ali ravno tako res je tudi, da mnogim deklicam ni dana priložnost, da bi se doma učile, in bodisi že iz enega ali drugega vzroka. Ravno tako res je tudi, da ženska ročna dela in gospodinjstvo pripadajo ženski ter da mnogo žensk čuti veselje do teh del. — Ne le v mestih, temveč v vsaki še tako majhni vasi, morala bi jim biti dana priložnost, da bi se deklice učile tudi izven doma ženskih ročnih del in gospodinjstva, a kakor že rečeno, vse to izven šole, igraje, v prostih urah. Deklica pride v šolo z dečki ob osmih zjutraj, skupno se uče do jednajstih. Dečki komaj čakajo, da gredo na prosto, in to se vsi pravico, kajti tri ure je dovolj vsakemu, biti v zaduhlem zraku ter slediti naukom. To pravico morale bi imeti tudi deklice, pa, o joj, čaka jih še cela ura zaprtije. Ravno tako tudi popoldne, včasih tretja ura. Kaj se zamore naučiti utrujena deklica po še bolj utrujeni učiteljici? In pa, zahteva se sploh od učiteljice, da bi bila strokovnjakinja v ženskih ročnih delih, ko se je učila na učiteljskih štiri leta po dve uri na teden, med tem ko se še šivilja uči najmanj tri leta po osem ur na dan, pa nihče ne zahteva, da bi bila po tej dobi strokovnjakinja, temveč učiti se mora še dve ali tri leta dalje, to je delati mora pod vodstvom v to izobrazbene ženske. Dobro učiti zamore le oni, koji je v detični stroki dobra izvežban. Je

li mogoče zahtevati od učiteljice, koji so štiri leta gotovo prekratka v prebavo premnoge tvarine, ki se ji predava na učiteljskih, da bi se še zraven dobro izvežbala v ženskih ročnih delih? Ima pa sploh tudi vsaka učiteljica veselje in nagnjenje do ženskih ročnih del? Ali mora morda imeti veselje do teh del le zato, ker je ženska? O ne! Človek je človek, eden ima veselje do tega, drugi do drugega dela, pa bodisi moški ali ženska. Neopravičeno je, zahtevati od učiteljice, da mora znati ter imeti veselje do ženskih ročnih del. In če pa nima veselja, niti prave izobrazbe v to? Kaj sledi iz tega? Ali ne bi bilo mnogo boljše, ko bi se ženska ročna dela in gospodinjstvo izročalo osebam, koje bi imele veselje in posebno izobrazbo v tem? Ali bi ne bilo mnogo boljše, ko bi se učile deklice teh del, kadar bi njim ugajalo, brez vsakega urnika? Ali bi ne bilo mnogo boljše, da bi k tem delom imela pristop vsa ženska mladina: deklice, dekleta in morda tudi žene? V marsikaki vasi postopajo ob gotovih letnih časih deklice, dekleta, morda tudi žene. Ob drugih letnih časih pa imajo polne roke dela. Zopet so kraji, kjer ob gotovih dneh in urah postopajo, med tem ko ob drugih dneh, ob drugih urah ne vejo kam z delom. In vendar se sili deklice v šoli k ročnim delom tudi ob urah, dneh in letnih časih, ko imajo doma polne roke opravkov. Ali niso, recimo, pri Trstu, v spodnji okolici, gotovi dnevi, da morajo matere z doma po perilo v mesto ali pa nesti isto nazaj? Ali ne pričaka mati take dni hčerko komaj iz šole, da povarje manjše bratce in sestrice? Ali ne čaka komaj mati, recimo, okoli Trsta, in bodisi že v spodnji ali v zgornji okolici, da pride hčerka domu ob jednajstih, da nese kosilo očetu, stricu, odraslemu bratu, dedu? Ali ni na kmetih sploh ob gotovih letnih časih nujnega dela na poljih? V ljudski šoli ni mogoče jemati obzira na to, kajti skrbeti je treba za vse

predmete. Ročna dela pridejo navadno na vrsto od najstarejših dopoldne, to je ravno ob uri, ko bi mati neobhodno potrebovala doma deklico, ravno tako tudi popoldne od treh do štirih ali od treh in pol do štirih in pol, to je ravno ob uri, ko bi marsikak otrok moral nesti kavo očetu, sestri itd. — ali pa v spomladi in v jeseni, ko bi moral gnati živino na pašo. Ravno tako ni mogoče jemati ozira na dneve in letne čase. Iz tega sledi, da mnogo deklic zamudi še celó šolski poduk, ker traje predolgo radi ročnih del. Ali bi ne bilo mnogo bolje, ko bi bila ročna dela ločena od šolskega nauka? Kako rade bi delale deklice ob prostih urah, prostih časih; kar tekmovala bi med seboj, posebno če bi se jim preskrbovalo tvarino. Ko bi imela prost vstop vsa ženska mladina, ali bi se ne učile lahko male deklice pri večjih, a vse to igraje, pod vodstvom blage, v tem dobro izvežbane učiteljice? Ali bi ne bilo mnogo bolje, ko bi bila ročna dela združena z gospodinjstvom? V ljudski šoli ni mogoče učiti gospodinjstva, vsaj praktičnega ne. Res ženska ni ustvarjena samo za gospodinjstvo; a gospodinjstvo pripada ženstvu. Ženska ne sme žrtvovati svojega talenta gospodinjstvu; a gospodinjstvo se mora oprijemati ženstva. Sili se deklice v šoli vse vprek k ročnim delom, z velikimi žrtvami učenk in učiteljic, a zanemarja se gospodinjstvo popolnoma, čeravno je drugo ženski bolj potrebno nego prvo. Sicer pa ročna dela spadajo k gospodinjstvu, in ženska mladina bi si morala to pridobiti igraje izven šole, brez duševnih in telesnih žrtev.

NENATISNEN SONET DRAGOTINA KETTEJA.*) PRIOBČIL GV. SAJOVIC. KRANJ.

A tēbi, poet, bodi gēslo
Resnica! Pač kaže narava jo čutna,
A vendar k nji pravo je vēslo
Le misel slučajna, nadzemska, minutna.

*) Vse pravice pridržane.

Ti sam ne veš, kaj jo prinēslo,
Prešine te hkrati kos Platona, Njut'na*;
Obdrži jo! Ah, če si tēslo,
IzGINE, zbeži ti kot nōga košutna.

In poj, če od zgoraj ti dano,
In reci: »Drugovi, jaz vem za resnico,
Le pojditе verno za mano!

Če ni, pa ne toži z nirvano!
Kako li boš videl visoko zvezdico,
skoz steklo prozorno, a z motno zenico . . .

INSERAT. ČRTICA. SPISAL F. J. DOLJAN.

»Servus — dobro jutro! . . . Kam tako zamišljen, kam, Ferdo? . . .«

»Aj, ti si Tine? . . . Že vstal? . . .«

»Vstal, kakor vidiš! . . . Priden, kaj? . . .«

Po cerkvah je zvonilo baš poldan . . .

»Priden!« potrdi Ferdo. »Od kdaj pa vstajaš tako zgodaj? . . .«

»Odkar hodim bolj zgodaj spat!«

»In od kdaj hodiš bolj zgodaj spat? . . .«

»Odkar ni tebe več v naš klub! . . .«

»A—a — —«

»Da, Ferdo, dolg čas je brez tebe! . . .

Pa da ti povem odkrito: ti mi delaš skrbi! . . . Zakaj, zakaj te ni nič več na izpregled? . . . Mi tarnamo in vzdihujemo po tebi, pričakujemo te dan na dan — zaman! . . . Tebe ni in te ni! . . . »Morda ga je kdo razžalil!« je menil zadnjč Živic. »Morda je bolan, ali ga pa tukaj ni!« je slepal nekdo drugi. »Giavni dobitok je zadel in zdaj se naš izogiblje!« je trdil Ribič. »Eh, kaj, oženil se bo, če se še ni!« se je krohotal Juvan in mi seveda z njim! . . .«

»Krohotali ste se? — Pa zakaj?«

»No — ti in oženil! . . . To se je zdelo vsem preneumno! . . . Toda, kakor sem rekel — meni delaš skrbi! . . . Tvoja navada ni bila preišljevat, in zdaj si tako sam v se vtopljen, tako zamišljen! . . . Saj sem moral prej že pošteno zakričati, da sem te vzdramil in doklical! . . .«